

ใจคว่ำ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ทำความสงบของใจ เรามาวบวชเพื่อให้ได้ศึกษาศีลธรรม หลวงตาท่านบอก
เลย “ศีลธรรม จริยธรรม เป็นสมบัติของพระ” สมบัติของโลกเขามีแก้วแหวนเงินทอง
ตำแหน่ง หน้าทีการงาน เป็นสมบัติของเขา

แต่ถ้าเป็นพระ โลกธรรม ๘ ! มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ เราเห็นการ
เปลี่ยนแปลงของโลก คุณติ ผู้ที่มีอำนาจวาสนาเห็นไหม หมดวาระ เกษียณราชการไป ก็ไป
อยู่กันแบบเหงา ว้าเหว่ เพราะเขาอยู่กันด้วยหัวโขน เพราะเราเห็นว่ามันเป็นเรื่องของ
อนิจจัง มันเป็นเรื่องของโลก

เรามีสติปัญญา เราถึงได้มาศึกษาเห็นไหม คุณติ ในทางโลกเขา ถ้าใครได้ฉีดวัคซีน
ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โรคต่างๆ ก็ฉีดเพื่อป้องกันไว้ อันนั้นเพื่อประโยชน์กับเขาเวลา
ไปเผชิญกับพิษสุนัขบ้า

ไอนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรามาศึกษาธรรม เพื่อเป็นบัณฑิต จากคนดิบให้เป็นคนสุข
ขึ้นมา เพื่อเป็นวัคซีนในการดำรงชีวิตของเรา ถ้าชีวิตของเรามีวัคซีนป้องกัน เราเจอสิ่ง
เชื้อโรคต่างๆ มันก็จะป้องกันของเราได้ เวลาเราอยู่กับทางโลก เรามาเจออะไรกระเทือน
ใจ เราเจอความทุกข์ใจ ถ้ามันมีศีลธรรมในหัวใจ เราก็จะมีหลักมีเกณฑ์ของเรา เพื่อ
ถนอมชีวิตของเราให้ผ่านพ้นจากวิกฤตอันนั้นไปได้

แต่คนที่บวชมา เพื่อความพ้นจากทุกข์ เราบวชมาเราต้องมีเป้าหมาย เราไม่ใช่
บวชมาเล่นๆ เราบวชมาเพื่อจะพ้นจากทุกข์ ชีวิตนี้มีคุณค่ามากนะ ชีวิตนี้เขาอยู่ทางโลก
เขา เขามีครอบครัวของเขา เขาประสบความสำเร็จทางโลกเขา เขาหาแก้วแหวนเงินทอง
ของเขา เขาก็ยังมีทรัพย์สินสมบัติของเขา

เราวขมาเป็นพระ เพื่อประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เพื่อจะพ้นจากทุกข์ เราต้องจริงจังกับเรา ถ้าเราจริงจังกับเรา ความจริงจังกับเรานั้นละ มันจริงจังกับกิเลส แต่เพราะว่าเราไม่จริงจังกับเราเห็นไหม

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทศนาว่าการ พูดบอกว่า “เหมือนหงายภาชนะที่คว่ำอยู่” หงายภาชนะที่คว่ำอยู่ ถ้าคนที่มันปิดใจก็เหมือนภาชนะที่คว่ำไว้ ถ้าใจของเราคว่ำไว้ เราปิดใจของเราเอง เราคว่ำใจของเราเอง เราจะพ้นจากทุกข์ได้อย่างไร.. เราจะแก้ไขหัวใจของเราได้อย่างไร..

ถ้าเราจะแก้ไขหัวใจของเรา เราจะต้องพยายามหงายหัวใจของเราขึ้นมา ถ้าเราหงายหัวใจของเราเห็นไหม ทัศนียอันนั้นมันคว่ำใจเราไว้ มันกดหัวใจเราไว้ เพราะทัศนียนั้นคิดว่ารู้ เพราะคิดว่ารู้ คิดว่ามีการศึกษา นี่ไง กิเลสมันกดขี่อีกชั้นหนึ่ง พอกิเลสกดขี่อีกชั้นหนึ่ง ทำให้สังคมในปัจจุบันนี้วุ่นวาย

เวลาพุทธธรรมะขึ้นมา ทุกคนว่าเป็นธรรมะเห็นไหม แต่เป็นธรรมะของใครละ มันธรรมะของกิเลส ทั้งๆ ที่แสดงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความไม่รู้ ใจ ด้วยอวิชชา ฉะนั้น เราศึกษา โลกมันถึงได้ปั่นป่วน โลกมันปั่นป่วนเพราะอะไร เพราะคนเราเข้าถึงได้ในระดับนั้น

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเห็นไหม ระดับของทาน ระดับของศีล ระดับของภาวนา ระดับของโลกเห็นไหม ระดับของสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา

โลกนี้ร้อนนัก ! ทุกคนก็ว่าโลกนี้เราร้อนนัก ทุกคนก็อยากจะพ้นจากทุกข์ทั้งนั้น จะพ้นจากทุกข์ด้วยการไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ ด้วยการกระทำแบบนั้น มันจะพ้นจากทุกข์ได้อย่างไร

มันพ้นจากทุกข์ด้วยความคิด ด้วยความจินตนาการ ด้วยความคาดหมายของตัว คุณ เวลาคนจมน้ำ ก็อยากจะขึ้นจากตลิ่งให้ได้ พ้นจากการจมน้ำได้ คนจมน้ำไป.. เขาต้องหาคนช่วยให้พ้นจากการจมน้ำ

แต่ถ้ามันมีการกระทำ มันลึกซึ้งกว่านั้นอีกเยอะมาก เพราะความตื่นเงินในธรรม เพราะผู้เป็นผู้นำมีความตื่นเงิน ก็ทำให้สังคมนั้นมีความตื่นเงินไปหมด แล้วเราศึกษามา เราก็เป็นคนตื่นเงิน ตื่นเงินแล้วยังคว้าหัวใจไว้อีกต่างหาก ด้วยทฤษฎีมานะ กิเลสของคน มันอยากจะนั่งอยู่บนหัวคน กิเลสทุกตัว กิเลสทั้งนั้นนะ

ถ้ากิเลสมันต้องการนั่งอยู่บนหัวคน แล้วเวลาครูบาอาจารย์สั่งสอน ต้องการให้นั่งอยู่บนหัวคนหรือเปล่า เวลาครูบาอาจารย์เราสั่งสอน ไม่ต้องการนั่งอยู่บนหัวคนนะ ต้องการให้คนนั้นรู้สำนึกในตัวเอง ให้คนสำนึกถึงคน ถ้าคนสำนึกถึงคนมันจะมีความละเอียดใจนะ

มันมีหิริ โอตตปปะ มีความละเอียดใจ ถ้ามีความละเอียดใจ เวลากิเลสมันจี๊ห้าว เราเราก็ทุกข์ เราก็ร้อน แล้วเราจะไปจี๊ห้าวคนอื่น มันจะเป็นประโยชน์สิ่งใด เราจะจี๊ห้าวด้วยอะไร จี๊ห้าวด้วยทฤษฎีมานะ จี๊ห้าวด้วยความเห็น จี๊ห้าวเขาไปหมดละ มันจี๊ห้าวเราอยู่แล้ว นี่มันคว้าหัวใจ หัวใจทฤษฎีมานะมันคว้าใจ มันปิดใจเห็นไหม มันปิดตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ปิดไปหมด

แต่ถ้าคนมันเปิดตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เห็นไหม ครูบาอาจารย์ท่านบอก “มีหู มีตา ไว้ทำไม”.. มีหู มีตา ไว้ศึกษาสิ เวลาเขาทำข้อวัตรต่างๆ มันมีการศึกษาได้ ถ้ามันศึกษา มันเข้าใจได้ ถ้ามันเข้าใจได้ มันทำได้ มันทำเพื่ออะไร.. ทำเพื่อลดทฤษฎีมานะของใจ

ถ้าใจมันมีการกระทำ มันจะลดทฤษฎีมานะของมัน ถ้ามันไม่ลดทฤษฎีมานะของมัน มีแต่ความอหังการ พอใจมีความอหังการเห็นไหม คูสิ มันกดจี๊ห้าวใจของเรา นี่มันคว้าใจ ใจมันคว้าด้วยทฤษฎีมานะของตัว

ถ้าใจมันคว้าด้วยทฤษฎีมานะของตัว มันจะไปจี๊ห้าวเขาอีกนะ มันจะไปเหยียบย่ำ มันจะไปจี๊ห้าวคนอื่นเห็นไหม มันเป็นโทษไปหมดเลย นี่ “อวดตาหิ อวดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึงแห่งตน” ถ้าตนเป็นที่พึงแห่งตน ต้องมีสติปัญญา ต้องยับยั้งสิ่งนี้ได้ ยับยั้งนี้หงายมัน ขึ้นมา หงายหู ตา จมูก ลิ้น กาย หงายขึ้นมาดูสังขมา

ถ้าเราไม่มีสังขมา จะเข้าสังขมาไม่ได้ สังขมานะ.. สังขมาเขาเป็นอย่างไร นี่สังขมาเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ เราจะนั่งอยู่บนหัวเขาทั้งหมดเลย จะเหยียบย่ำ จะจี๊ห้าวเขาไปหมด มัน

เป็นไปได้หรือหอก มันเป็นที่ที่เป็นไปได้ไม่ได้ แต่ ! แต่เขามีจาริต เขามีประเพณีของเขา
ในเมื่อเขามีจาริต คนมันรู้เท่าทันกันทั้งนั้นล่ะ เพียงแต่จะพูดหรือไม่พูด

นี่หัวใจ คูสิ เวลาใจเรา มันเต็มหัวใจ มันรู้สึกไปหมด ใครคิดหรือใครชั่ว.. มันรู้ !
แม้แต่สัตว์ยังรู้เลย คูสิ หมา ให้อาหารมันกินทุกวัน เห็นสบตามันก็รู้แล้ว คูสิ หมา นี่ เวลา
เราเดินไปนี่ มันรู้ว่าใครเดินมา มันจำเสียงเท้าได้ นี่ถ้าเสียงเท้าที่มันไม่เคยได้ยินมา
มันเห่าทันทีเลย มันหวงถิ่นมัน แต่ถ้าเป็นคนคุ้นเคยนะ เสียงเท้าที่เดินมา เสียงมันยังจำ
เลย เสียงหนัก เสียงเบา เขี่ยบอย่างไรนี้ หมา มันรู้ นี่ไง มันยังสำนึกบุญคุณ ! เวลาเราให้
อะไรมันกิน มันยังรักเรานะ มันยังรักได้

นี่เหมือนกัน คนเหมือนคน ข่มขู่กันไม่ได้หรือ หอกอย่าเอากิเลสกับกิเลสมาข่มขู่กัน
มีแต่ความเมตตา กัน เราต้องเมตตา ต้องเสียสละต่อกัน เรายอมรับกันที่นี่ เรายอมรับกัน
ด้วยความดีนะ คนนะแพ้ความดี ความดีชนะได้หมดละ ความดีเข้าที่ไหน ที่นั่นก็ต้องการ
ที่ไหนก็ต้องมีความต้องการ ถ้าเราเสียสละ เราดูแล เราคุ้มครองเขา เราเมตตาเขา

เวลาครูบาอาจารย์เรา.. องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.. มีแต่ความเมตตา นะ
เมตตาตามหากรุณาธิคุณ เมตตาอยากรู้สัตว์ชั้นสัตว์ อยากจะสอน อยากจะบอกกล่าว แต่
บอกไปมีใครเชื่อ เพราะคนมันเชื่อไม่ได้ เพราะอะไร เพราะคนเขาคิดไม่ถึงเรา เขาคิด
เรื่องใจของเขาไม่ได้ เขาคิดแต่ว่าความดำรงชีวิต

ชีวิตมนุษย์นี้ จะอยู่กันอย่างไร ชีวิตมนุษย์นี้จะมีสุขอย่างไร เขามองแต่สิ่ง
หยาบๆ ใจ เขามองแต่ความสัมผัส ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กินก็ลิ้นสัมผัสใช้ไหม กินอึ
นอนอุ่น นอนในที่อบอุ่น นอนในที่ต่างๆ นี่ เขามองแค่นี้

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน เราคนนอนผ่อนอาหาร มันตรงข้ามหมดเลย นอน
ก็นอนในที่ลำบาก เราอยู่กับครูบาอาจารย์นะ กลางคืนนี้ ไม่ให้กางที่นอนเลย เวลาจะ
นอนก็ต้องเอากลดมากางกันที่หนึ่ง ถ้ามันกางไว้ตั้งแต่หัวค่ำ มันจะนอนก่อนไง ที่นอน
ไม่ให้ปู เวลาเช้าขึ้นมาเก็บที่นอนหมดเลย เวลาจะนอนค่อยเออลงมาปู เพื่อไม่ให้มัน
สะดวกสบายเกินไป

แต่ทางโลกเขาไม่มองอย่างนี้ ทางโลกเขาบอก ที่ไหน ใครบริการให้ดี สิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับเขา นี่ไง ความสุขอย่างหยาบๆ เขาเห็นความสุขอย่างหยาบนี้เป็นประโยชน์กับเขา มันถึงเห็นความละเอียดไม่ได้ เห็นถึงความรู้สึกของใจไม่ได้

คูลี เวลาคุณถูกศึกษ์ถูกหาของครูบาอาจารย์ เขาเสียสละเป็นล้านๆ นะ เงินสด เงินต่างๆ เขาเสียสละได้หมด เพราะเหตุใด เพราะจิตใจเขาสูง มีคุณค่ามากกว่าของปัจจัยนั้น เพราะจิตใจเขาเสียสละได้เห็นไหม เขาเสียสละได้ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เขาเสียสละได้ด้วยความพอใจของเขาเลย นั่นไง เพราะจิตใจเขาสูงค่ากว่านั้น

แต่สิ่งที่เขาเสียสละมา คฤหัสถ์นี่เขาเสียสละมา เป็นทานมานี้ เศษทิ้งของเขา สมณะหัวโล้นๆ !! สมณะหัวโล้นๆ ที่ว่าเราจะปฏิบัติให้พ้นจากกิเลส สิ่งที่เขาโยนทิ้ง สิ่งที่เป็นเสลด ที่เขาซากทิ้งเห็นไหม อสรพิษ !

สิ่งที่เขานอสรพิษ แล้วเราเอง สิ่งที่เขาทิ้งมาแล้ว แล้วเราไปเก็บมันอายุเขาไหม.. อายุโลกเขาไหม.. ถ้ามันอายุโลกเขา เพราะเราไม่ต้องการสิ่งนั้น เราบวชมาเพราะชีวิตเรามีค่ามากกว่านั้น ถ้าเราไม่บวชมา เราประกอบสัมมาอาชีวะขึ้นมาเนี่ย เราจะหาเงินหาทองได้มากกว่านี้อีก

เราเสียสละสิ่งนี้มาเพื่ออะไร ก่อนบวชมาเราเสียสละมาแล้ว เราเสียสละมาเพื่ออะไร.. เสียสละมาเพื่อโมกขธรรม เสียสละมาเพื่อความสุขระงับในหัวใจ ความสุข ความสด มันระงับจากกิเลสในหัวใจ ถ้าสิ่งที่มันจะระงับจากกิเลสในหัวใจนี้ มันต้องทำสิ่งใด มันต้องสะอาดบริสุทธิ์ของมัน

ถ้าศีล มันก็ต้องมีศีลสะอาดบริสุทธิ์ของมัน ถ้ามีสมาธิก็ต้องเป็นสมาธิ นี่ศีลที่สะอาดบริสุทธิ์ ทำให้เกิดสมาธิที่มีคุณค่า สมาธิที่มีคุณค่าทำให้เกิดโลกุตตรปัญญาที่จะชำระกิเลส ฉะนั้น สิ่งนั้นมันเป็นอสรพิษ สิ่งนั้นมันเป็นการทำลาย สิ่งที่ทำลายนะ นิเวศธรรม การปิดกั้นสมาธิ

สิ่งใดที่มันเป็นประโยชน์กับโลก กินอ้อม.. กินอ้อมนอนอุ่น กิเลสตัวอ้วนๆ กิเลสตัวใหญ่ๆ เห็นไหม สิ่งนั้นมันประโยชน์กับสิ่งใด

แต่ในเมื่อเราเป็นชาวพุทธนะ เรามีอายุ ๒๐ ปี เรามีอายุเกินกว่านั้น แล้วเราบวชไปเป็นพระ บวชไปเป็นพระนี่ เรามีการศึกษาเห็นใหม่ ในหลักวิทยาศาสตร์ ในตามความเป็นจริง สิ่งที่มีชีวิต มันต้องมีอาหาร เครื่องดำรงชีวิตของมัน

ฉะนั้น ชีวิตนี้.. เราดำรงไว้เพื่อชีวิตนี้เท่านั้นเอง เมื่อดำรงชีวิตนี้ เราไม่มีการสะสม สิ่งใดมันจะมีคุณค่าละ ถ้าเราดำรงชีวิต สิ่งใดมันก็เสื่อมสภาพใช้ใหม่ เราก็จะเจือจางกันใช้ใหม่ ในสังคมของเรา มันก็ไม่มีสูงมีต่ำใช้ใหม่ นี่ครูบาอาจารย์ของเราไปด้วยเคารพของเราเท่านั้นเอง เราจัดให้มันเป็นสิ่งที่มีระเบียบ

ดอกไม้ ! ถ้ามันมีเชือกร้อยไป มันก็เป็นพวงมาลัย.. ศีลธรรม จริยธรรม มันเหมือนร้อยรวมความคิด ความคิดของเราเนี่ย เรามีความคิด มีความรู้สึกต่างๆ มันเป็นความคิดของเราเห็นใหม่ เราร้อยรวมกันด้วยธรรมและวินัย นี่กฎหมาย กฎระเบียบมันก็ร้อย ความพร้อมเพียง การกระทำ สิ่งใดที่มันพร้อมเพียงกันเห็นใหม่ ร้อยเรียงให้มันสวยงาม ธรรมวินัยนี้ ร้อยเรียงให้มันสวยงาม

แต่ทุกคนร้อยเรียงมากก็เพื่อหัวใจของเราเห็นใหม่ หัวใจของเราร้อยเรียงมาแล้วนี้ ไม่มีสิ่งใดพอใจหมดหรอก โดยธรรมชาติของกิเลส มันขัดใจไปหมด ไม่มีอะไรได้ดังใจ !! สิ่งที่ทำไม่มีสิ่งใดได้ดังใจเราเลย แล้วเราทุกข์ตลอด

สิ่งที่ทำมาเห็นใหม่ อยากได้เย็น ก็ได้ร้อน.. อยากได้ร้อน ก็ได้เย็น.. อยากได้อุ่นๆ มันก็ได้ของเน่าๆ ..นี่มันไม่มีอะไรได้ดังใจหรอก ! เราต้องการสิ่งใด เวลาบิณฑบาตมา อยากได้เย็น อยากได้ร้อน อยากได้ของที่ปรารถนา มันจะไม่มีอะไรสมความปรารถนาเลย ไม่มี ! ไม่มีเพราะเราไม่ได้ทำของเราไว้ ถ้าเราทำของเราไว้มันถึงจะมี

ฉะนั้น สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมาในสังคมของเราเห็นใหม่ มันก็ได้ตามมีตามได้ แล้วตามมีตามได้ พวกเรามีศีลธรรมกันหรือเปล่า เราเป็นสังฆะ เราเป็นศากยบุตรพุทธชินโรต เราอยู่ด้วยกัน เราดูแลรักษากันหรือเปล่า สิ่งใดมันมีเสื่อมสภาพหรือเปล่า สิ่งใดสมควรกันหรือเปล่า เหตุสมควรและไม่สมควรหรือเปล่า

คนเราเห็นไหม ธรรมวินัยมันเป็นอย่างนี้ “กาลิก” เห็นไหม สิ่งใดกาลิก การเก็บไว้อย่างไร กาลิกเห็นไหม สิ่งนี้ชั่วกาล สิ่งนี้สัตตาคาลิก ๗ วัน สิ่งนี้เป็นชีวิต ยาวชีวิต ได้ตลอดชีวิต สิ่งนี้ได้เป็นกาลิก สิ่งนี้เป็นกาลิกแล้วเข้ามาในหมู่คณะ

พอเข้ามาในหมู่คณะแล้วนี่ คูสิ เวลาของของสงฆ์ เวลาเราอุปโลกน์เห็นไหม พระเถระ จากเถระ จากหมู่คณะ จากภิกษุ สามเณร จากคฤหัสถ์ นี่เจือจางกัน พวงมาลัยที่ร้อยไว้ด้วยความมีระเบียบใจ นี่เจือจางกันตามธรรม แล้วเถระ หรือสมณะ หรือพระนี่ เขาเสียสละให้กับผู้ที่มีโอกาสน้อยกว่า เพื่อประโยชน์กับเขา เพราะเถระมันได้บ่อยครั้ง มันเป็นหัวหน้า ใครๆ ก็ต้องเข้ามาหาหัวหน้าก่อน

เห็นไหม ถ้าจิตใจมันเป็นธรรม สิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์หมดเลย สิ่งที่เป็นธรรมเห็นไหม มันเป็นธรรม ทั้งๆ ที่ใจเรามันไม่ได้ตั้งใจหมด แต่ด้วยเป็นธรรม ด้วยหัวใจที่เป็นหมู่คณะ มันจะเจือจางกัน มันจะถนอมรักษากัน เหมือนร่างกายเลย ร่างกายถ้ามันปกติสมบูรณ์นี่ โอ้.. มันสุขสบายมาก ถ้าร่างกายเจ็บปวดที่ไหน มันทำให้ร่างกายทั้งร่างกายเสียหายไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสมันกว้างใจไว้ !! มันเอาจริงเอาจัง !! มันจะจีห้วคน !

ถ้ามันจะจีคนอื่นเห็นไหม นี่มันเรื่องหยาบๆ นะ นี่ยังไม่ได้ทำความสงบของใจเลย ถ้าใจมันสงบเข้ามาเห็นไหม เราต้องชนะตรงนี้ให้ได้ ถ้าเราชนะตรงนี้ให้ได้ เราจะเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เราจะเดินจงกรมด้วยตัวลอยเลย แต่ถ้าเราไปติดตรงนี้นะ พอเข้าทางจงกรมนะ เสียเปรียบ.. ได้เปรียบ.. ควรจะเป็นอย่างนั้น.. มันจีห้วเห็นไหม เพราะกว้างใจไว้

เรากว้างใจไว้ ใจมันกระต๊อบเราซ่านะ แต่ถ้าเราหงายหัวใจเราขึ้นมานะ เราเดินจงกรมด้วยความปลอดโปร่งโล่งเลย นี่แค่นี้ มันเป็นพิษ เป็นพิษหรือว่าเป็นธรรม ถ้าเป็นพิษมันทำให้การกระทำของเรา ..

การเดินจงกรมเห็นไหม ในทางเดินจงกรมนี้ มันคิดร้อยแปดเลย มันจะเอาตรงนั้น จะเอาตรงนี้ จะได้ออย่างนั้น เสียเปรียบอย่างนั้น ได้เปรียบอย่างนี้ เพราะใจมันกว้างไว้ เพราะด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก แล้วมันก็เผารนทำลาย !

นี่มันทำลายหัวใจนั่นแหละ มันทำลายหัวใจที่มันคิดขึ้นมานั่นแหละ แล้วมันทำลายขึ้นมานะ ใครทำ.. ใครทำ.. เพราะกิเลสมันทำใช่ไหม กิเลสในหัวใจมันทำลายเราใช่ไหม ใครทำ.. ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือ.. ครูบาอาจารย์ทำเราหรือ.. หมู่คณะทำเราหรือ.. ไม่มี !! ไม่มีใครทำลายเรา !

.. ใจเรามันทำลายเราเองเห็นไหม .. แล้วเราก็ก่เสียใจ ! อยู่ที่นี่ก็ไม่สะดวก อยู่ที่นี่ก็ไม่สบาย อยู่ที่ไหนไม่ปลอดโปร่งเลย ไม่มีอะไรปลอดโปร่งสักอย่างเลย มันจะปลอดโปร่งได้อย่างไรละ ก็ในเมื่อ “มารเอ๋ย.. เธอเกิดจากความดำริของเรา” ความคิดความดำรินี้เกิดจากใจ แล้วใจมันอยู่กับเรา ความคิดมันเกิดจากใจนี้

ในเมื่อเรามีชีวิตอยู่ที่นี่ เพราะมันมีใจ ถึงมีชีวิตอยู่ แล้วมีชีวิตอยู่ก็เพราะมีหัวใจนี้ แล้วหัวใจนี้คว่ำมัน ปิดมันด้วยอวิชชา แล้วมันก็เพาระมัน แล้วจะมีที่ไหนที่เป็นธรรม ! จะมีที่ไหนที่ตามความพอใจ จะมีที่ไหนที่จะมีความสุข จะมีที่ไหนที่มันจะปลอดโปร่ง

อากาศ โลกธาตุ วัตถุอารมณ์ หมู่คณะทั้งหมด เขาปลอดโปร่งของเขาอยู่แล้ว แต่มันมาคับแคบที่ใจเรานี้ เพราะมันคว่ำไว้ เพราะหัวใจเรานี้ ที่บวชมาก็บวชมาเพื่อชำระใจดวงนี้ ที่ปฏิบัติกันก็ปฏิบัติกันเพื่อชำระใจดวงนี้ แต่ด้วยอวิชชา ด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ด้วยความพลิกคว่ำพลิกหงาย มันไม่ยอมรับสิ่งใด มันก็เลยเหยียบย่ำหัวใจอยู่

ถ้ามันเหยียบย่ำหัวใจอยู่แล้วการปฏิบัติของเรา มันปฏิบัติเพื่ออะไร แค่ปฏิบัติเพื่อดูแลรักษามัน ก็ยังเจ็บปวดขนาดนี้ ฉะนั้น เราจะต้องหงายหัวใจของเราขึ้นมา อย่าไปคว่ำมันไว้ ภาชนะที่คว่ำไม่มีสิ่งใดเข้าไปหามันเลย ถ้าเราหงายภาชนะขึ้นมา อากาศมันก็เข้าได้เต็มที่

นี่ฝนตกแดดออกเห็นไหม น้ำชำระความสกปรกของมันขึ้นไป นี่เราต้องเปิดโอกาสหัวใจของเรา ให้หัวใจของเรานี้มันเป็นสาธารณะ ให้มันเห็นคุณค่า ให้มันเห็นถึงสิทธิของความเป็นมนุษย์ ให้มันเห็นคุณค่าว่าทุกคนก็มีสิทธิความเป็นมนุษย์เหมือนกัน

ทุกคนบวชมาด้วยศีล ๒๒๗ เท่ากัน แต่ด้วยใจที่เป็นธรรม ถึงเปิดหัวใจที่กว้างขวาง สิ่งใดเป็นประโยชน์กับเรา เราก็เอาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับเรา ก็สิทธิของเรา มันไม่ใช่ของเรา มันก็ไม่ใช่ของเรา

อย่างเช่น เราเป็นกรรมฐานกัน “เราขอโอกาส” เห็นไหมเวลาจะคุยกับอาจารย์ขอโอกาสดีก่อน เพราะครูบาอาจารย์ของเรา ท่านรับผิดชอบงานทั้งหมด แล้วงานของท่านมีมหาศาลเลย เราจะขอโอกาสเพื่อจะปรึกษาของเรา เราก็ขอโอกาส แล้วเราก็ปรึกษาธรรมทุกอย่างเราปรึกษาของเราได้

นี่ไง การขอโอกาสต่างๆ มันเป็นเพราะอะไรล่ะ เป็นเพราะว่าท่านมีเวลามาก หรือมีเวลาน้อยล่ะ เราเป็นผู้ที่เป็นพระบวชใหม่ เราเป็นผู้ที่ปฏิบัติใหม่เห็นไหม เราไม่ต้องมีสิ่งใดที่รับผิดชอบเลย เรามีโอกาสภาวนาได้ทั้งนั้นล่ะ

แต่เวลาเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา มันมีการะับผิดชอบไปหมดล่ะ หันซ้าย หันขวา มันก็เป็นภาระ มันต้องรับผิดชอบ นี่การรับผิดชอบอย่างนั้น เขาจะไม่มีเวลากับเราเห็นไหม สิ่งที่เราจะรับผิดชอบ หรืออะไรขึ้นมา เราก็ต้องรู้เหตุผิดหรือถูก อะไรควรหรือไม่ควร เราต้องรู้ของเราขึ้นมา แล้วมันเห็นควรหรือไม่ควรในสถานะไหน

สถานะของทางโลก เห็นไหม คุณสิ เวลาโยมเขาเข้ามานี่ เขาเข้ามาเพื่ออะไร เขาเข้ามาเพื่อบุญกุศล เขาเข้ามาเพื่อลาภสักการะ เขาเข้ามาเพื่อการประพฤติปฏิบัติ เขาเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว เขาเข้ามาเพื่อศึกษา คนเข้ามามันร้อยแปดพันเก้า เราจะเอาอะไรรองรับเขา

สิ่งที่รองรับเขาเห็นไหม นี่รองรับเขาด้วยหลักการของเรา ว่าอะไรควรหรือไม่ควร ก็เท่านั้น ไม่มีการยึดถือ ยึดถือ เพื่ออะไร นี่ไง ถ้ามันยึดถือ ยึดถือ นี่พระอยู่ไม่ได้ วัดอยู่ไม่ได้ก็เพราะเหตุนี้ เหตุที่ว่าเวลาเข้ามาก็ยึดถือ ยึดถือ แล้วเราก็มึดถือไปกับเขา นี่ไง มันก็ลากกันไปแต่ถ้าเขาจะมาโดยทฤษฎีมานะ ด้วยความเห็นต่างๆ ของเขา นั่นก็เป็นเรื่องของเขา

แล้วเรื่องของเราล่ะ หลักการของเราล่ะ สมควรและไม่สมควร มันเป็นกาลเทศะ มันเป็นการควรและไม่ควร ถ้าควรหรือไม่ควรนี้ สิ่งนั้นมันก็จะจบกันไปทีนั้น

นี่พูดถึงประสบการณ์ที่ขึ้นมาจะเป็นหัวหน้า ถ้าเป็นหัวหน้าขึ้นมาเนี่ย จากโลก.. เรื่องของโลกเห็นใหม่ แล้วเรากลับมาเรื่องของธรรม เพราะเราบวชมาใหม่ เราก็มาจากโลกทั้งนั้นละ มาจากความคุ้นชินในทางวิทยาศาสตร์ ในทางข้อมูลข่าวสาร

ธรรมะเป็นความเสมอภาค ประชาธิปไตย สิทธิเสมอภาค เราบวชเข้ามาแล้วก็ สิทธิเสมอภาค สิทธิเสมอภาคในศีล ๒๒๗ สิทธิเสมอภาคด้วยความเป็นพระ แต่ด้วยกิเลส ด้วยค้นหาความทะยานอยาก ด้วยความเห็นโลก กับความเห็นธรรม

ความเห็นของโลกเห็นใหม่ นี่นิสัยของฆราวาส นิสัยของกฤหัสถ์ ถ้านิสัยของฆราวาสเนี่ย มันก็ติด แสง สี เสียง มา ความรู้ ความเห็น เป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ กฎตายตัว แต่พอทำความเข้าใจของใจ ถ้าใจสงบขึ้นมาได้ มันจะเป็นกลาง เป็นธรรม เป็นสัมมาสมาธิถ้ามีสติ

แต่ความเป็นกลางของโลกมันไม่มีสติ คำว่าเป็นกลาง.. เป็นกลาง.. บังคับให้เป็นกลาง ถ้าบังคับให้เป็นกลางด้วยความควบคุม เป็นกลางด้วยความควบคุม ดุสิ ต้นไม้เนี่ย เราเอาถุงพลาสติกครอบไว้ หรือเอาสิ่งใดครอบไว้ มันจะอยู่ในกรอบนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ด้วยความเป็นกลางของโลก โลกเป็นโลกพลาสติก โลกสิ่งต่างๆ ที่ครอบคลุมไว้ มันไม่เจริญงอกงาม แต่ถ้าเป็นกลางโดยปัจจุบันเห็นใหม่ นี่สิ่งนี้เป็นกลาง แต่มันไม่มีสิ่งใดควบคุมมัน มันมีอิสระภาพที่จะแสดงออกอย่างไรก็ได้ ตามสัญธรรมชาติของมัน

ถ้ามีสติ มีปัญญาขึ้นมา ถ้าเป็นสัมมาสมาธิเห็นใหม่ มันเป็นกลางโดยสัญจะความจริง มันไม่เป็นกลางแบบพลาสติก มันไม่เป็นกลางแบบตามที่เรควบคุม นี่เพราะเหตุใด เพราะเรามีสติ ไม่ใช่ว่าเป็นวิทยาศาสตร์แบบว่า นี่ประชาธิปไตย มีสิทธิเสมอภาค สิทธิเสมอภาคของกิเลสนะ !

ในเมื่อหัวใจไว้ กิเลสมันจี๋ห้อยอยู่ มันแสดงออกมาด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก แล้วมันอยากจะทำคนอื่น การที่จี๋ห้อยคนอื่น เป็นเรื่องที่ไร้สาระมาก เพราะมันไม่มีใครยอมใครหรอก เพราะมนุษย์ สัตว์เท่ากับมนุษย์ สิทธิเสมอภาคความเป็น

ธรรม เวลาจิตมันเป็นมัชฌิมนั่นนะจิตตัวเอง ถ้ามันเข้าถึงความเป็นมัชฌิมนั้น มันถึงจะเกิดโลกุตตรธรรม มันถึงจะเกิดปัญญาขึ้นมา

คำว่า ความมัชฌิมนั้นคือความเป็นกลางใจ ความสัทธิสมอภาคของจิตใจ แม้แต่จิตเรามันยังไม่เสมอภาคเลย มันเอียงกระเท่เร่ เดียวโกรธ เดียวโลภ เดียวหลง ความโกรธ ความโลภ ความหลง มันเหยียบให้จิตนี้มันเอียงกระเท่เร่ กว่าจะมาหาย

ศึกษาธรรมะ เวลาพูดๆ ถึงธรรมทั้งนั้น แต่ความเป็นจริง ตัวมันเองมันยังรักษาตัวมันเองไม่ได้เลย ถ้าตัวเองมันรักษาตัวมันเองได้ มันจะรู้ว่าสัทธิสมอภาคมาจากไหน ถ้ามันไม่รู้ว่าสัทธิสมอภาคมาจากไหน มันก็จะกดขี่ข่มเหงใจ มันไม่ควรมีนะ มันไม่ควรมีการกดขี่ข่มเหงใคร เพราะทุกคนก็ทุกข์มาเหมือนกัน !

ทุกคนบวชมาเพื่อเสรีภาพ ทุกคนบวชมาเพื่อเป็นอิสระภาพ แต่ในเรื่องของข้อวัตรปฏิบัตินี้มันเป็นความเห็นร่วมกัน มันเป็นสมบัติสาธารณะ มันเป็นเรื่องที่เราต้องรักษาดูแลด้วยกัน เพราะเราใช้สอยเหมือนกัน

ดูสิ น้ำทุกหยด ทุกหยาด มันมาจากไหน อาหารแต่ละคำข้าวที่เรากิน เราออกไปบิณฑบาตด้วยปลีแข้งไข่มุข แล้วเขาใช้.. น้ำนี้มันมาจากไหน มันก็มาจากการแสวงหา มาจากการกระทำของหมู่คณะ มันต้องมีผู้ดูแล ผู้รักษา มันคิดว่าน้ำนี้เป็นสาธารณะ น้ำนี้ใช้กัน...

เราจะใช้สิ่งใดนะ เราควรคิดว่ามันมาจากไหน พวกเราไม่ควรแยกออกจากกันนะ ออกชุดกันไปนะ น้ำ ๑ กระติกนี้ ไปข้างหน้าก็ต้องใช้ทั้งอาบ ทั้งดื่ม ทั้งล้างบาตร ทุกอย่างต้องอยู่ในกระติกใบนั้น น้ำทุกหยด ทุกหยาดที่เราไปนี้ เราต้องแบกของเราไปเองในกระติกเรา มันจะไม่เกิดมาจากไหนหรอก

ไอนี้เปิดก็ออกก็ไหล เปิดที่ไหนก็มี สิ่งนี้มันมาจากไหนนะ มันมีคนทำให้เรานะ แค่นี้เราก็มองเห็นคุณของเขาแล้ว เห็นคุณของที่เขาทำที่เป็นคุณประโยชน์มาให้เราใช้สอยนี้ เปิดก็ออกที่ไรน้ำก็ไหลทุกที ! ทำสิ่งใดก็มีไว้พร้อม อันนี้มันมาจากไหน..

ถ้าจิตใจมันเป็นธรรม มันจะคิด ทางโลกเขาจะ เขายังเสียค่าน้ำ ค่าไฟ ส้วมเต็มก็ต้องเสียค่าดูดส้วม ทุกอย่างเขาเสียเงินหมดนะ แต่ในวัดนี้ เราทำกันอยู่นี้ แล้วมันมาจาก

ไหนด มันมาจากผู้ดูแลรักษา ถ้าเรามีใจเป็นธรรม เราจะช่วยกันดูแลรักษาสิ่งที่ใช้ประโยชน์ของเราทุกๆ คน

เวลาเป็นธรรมนะ ของของสงฆ์ภิกษุเอาไปใช้แล้วไม่เอามาคืนนะ เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ภิกษุเอามุ้ง หมอน ทุกอย่างของสงฆ์ไปใช้ แล้วจะรดคงค์ไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเก็บก็ดี จากไปโดยที่ไม่ได้เก็บ เป็นอาบัติปาจิตตีย์ เดียวจะสวดปาฏิโมกข์ อยู่ในปาฏิโมกข์นี้..

ปาฏิโมกข์นี้สวดทุก ๑๕ คำ แล้วพฤติกรรมที่ทำ มันเหมือนกับปาฏิโมกข์ใหม่ ! ฉะนั้น ของที่ใช้อยู่นี้ มันมาจากไหน มันมาจากสงฆ์ สงฆ์ดูแล สงฆ์รักษา ฉะนั้น ถ้าใจเรามีธรรมนะ แต่นี้มันไม่เหมือนทุกๆ ไป

เราไปบวชวัดบ้านไช้ใหม่ วัดบ้านเขากี่น้ำไหล ไฟสว่าง มันก็สะดวกสบายทั้งหมดละ แต่นั่นเป็นเรื่องของเขา แต่วัดป่าเรานี้ เราไม่ได้อยู่ในเขตเทศบาล ไม่ได้อยู่ในสิ่งที่มันจะมีหอรก นี่ยังดินะ มันยังมีไฟมา ไม่อย่างนั้นมันจะต้องป็นหมดนะ

เวลาเราจะรดน้ำนี้ เราต้องใช้เครื่องติดมันขึ้นมาเลยละ รดน้ำขึ้นมา แล้วเราอยู่กับครูบาอาจารย์ไม่มี ใช้รอกชัก น้ำทุกหยด ทุกหยาด ใช้รอกชัก เรานี้ชักน้ำมาตลอด ใช้โยกมาตลอด ไม่มีไฟ อยู่กับครูบาอาจารย์ น้ำทุกอย่างจะต้องแบกต้องหาม น้ำรดส้วม น้ำทุกอย่าง จะต้องมาจากน้ำพักน้ำแรง ไม่มีไหลอย่างนี้หอรก !

แต่เพราะว่า ภูมิประเทศมันเป็นป่าเป็นเขา มันทำอย่างนั้นไม่ได้ มันก็มีมา แต่เดิมเราอยู่กับครูบาอาจารย์ ไม่มีหอรก ต้องทำเองทั้งหมด ทำเองเพื่ออะไร เพื่อเข้าไปสู่สัจจะความจริงใจ เพื่อหายใจหัวใจของเราขึ้นมาไง ถ้าเราทำเอง น้ำทุกหยดทุกหยาด เราเป็นคนหาเอง เราจะใช้เรากี่ประหยัดเอง เราจะใช้เรากี่ดูแลเอง

ไอนี้เปิดไปไหล.. เปิดไปไหล.. เปิดไม่ไหลก็โว้ยวาย ! น้ำไม่ไหล ไฟไม่สว่าง ข้าวไม่มีจะกิน ไม่มีใครเอาใจ ภาวนาไม่ได้ อู๊.. ถ้าคนนั่งพัฒนให้ กินข้าวก็ป้อนไปด้วย โอ้โฮ.. ที่นี้ภาวนาคี น้ำไหล ไฟสว่าง โอ้โฮ.. ทางจงกรมดี ที่นี้พระอรหันต์เยอะ !

ใจมันคำว่า ! ถ้าใจมันหงายนะ ทุกอย่างเราต้องมีที่พึ่งของเรา ใจของเราจะเป็นของเรานะ ถ้าใจของเราไม่เป็นของเราเห็นไหม มันอาศัยโลก สิ่งที่เขาเป็นคนเป็นเรื่องโลกๆ

ทั้งนั้นนะ แล้วโลกเพราะอะไรล่ะ โลกเพราะเราเองเป็นโลก เราเองหวังพึ่งคนอื่นไปทั้งหมด แล้วพึ่งคนอื่นไม่ใช่พึ่งคนอื่นโดยเฉพาะนะ เอาสิ่งต่างๆ เป็นเรื่องโลกๆ นี่มากดจี้กัน เอาสิ่งต่างๆ นี่มาต่อรองกัน มันมีแต่ความเห็นใจกันต่างหากล่ะ

นี่คูสิ คูผู้บวชใหม่มาเห็นใหม่ ในทางโลกก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ในทางธรรมเห็นใหม่ เขาบวชมาใหม่ สิ่งต่างๆ ที่เขามาใช้สอยในวัดนี้ เราดูแลรักษาของเราทั้งนั้น สิ่งที่เราดูแลรักษาเพื่ออะไรล่ะ เพราะมันมีอาจริยวัตร อาคันตุกวัตร สิ่งต่างๆ การละ ๖ มันมีของมัน มีของมันเพื่ออะไร นี่ไง มันเป็นเครื่องแสดงออกของน้ำใจ

ถ้าคนมีหัวใจเห็นใหม่ นี่สังฆกรรม ถ้าใจเขางดงาม ใจเขาดังงาม สิ่งที่เขาแสดงออกมานี้ มันจะงดงาม มันจะดังงามด้วยความเป็นธรรม แต่ถ้าจิตใจมันไม่งดงามเห็นใหม่ มันแฝงไว้ด้วยยาพิษ สิ่งใดก็เหยียบย่ำกัน ด้วยกฏกติกานี้แหละ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหลวงปู่มั่นท่านถ่ายทอดมา ท่านบอกว่า “ให้มีข้อวัตรติดหัวมันไป ให้มันรู้จักธรรมและวินัย ให้รู้จักสิทธิและเสรีภาพ ด้วยความเป็นธรรม” แต่ถ้าเราศึกษามา.. ศึกษาามาเพื่อรักษาใจเรา ศึกษาามาเพื่อค้นคว้าหัวใจของเรา ศึกษาามาเพื่อเอาสิ่งนี้มาวัดค่าใจของเรา ว่าใจของเราตรงไหม ไม่บรรทัดนี้ต้องวัดความรู้สึกของเรา ไม่บรรทัดนี้ต้องวัดหัวใจของเราว่า มันเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง

แต่ถ้ามันเป็นยาพิษ มันเอาสิ่งนี้มากดจี้กัน เห็นใหม่ ธรรมและวินัยนี้เขาเอาไว้เพื่อคัดแปลงกิเลสของเรา ไม่ใช่เอาคัดแปลงกิเลสของคนอื่น ถ้าคัดแปลงกิเลสของเรามันเป็นประโยชน์กับเราทั้งหมด สิ่งใดนี้โทษหัวใจของเรา โทษความรู้สึกของเรา ถ้าโทษหัวใจของเรา โทษความรู้สึกของเรานี้ มันจะแก้ไขหัวใจของเรา

อย่างอื่นมันเป็นเรื่องของคนอื่น ธรรมะเขาไม่ได้ไปสอนคนอื่น ธรรมะเขาไว้สอนเรานะ ธรรมะนี้เขาไว้สอนหัวใจเรา ไม่ได้ศึกษามาสอนคนอื่น คนอื่นเขาจะเกิดมาจากหัวใจนั้น เขาจะเกิดมาจากประสบการณ์นั้น เขามีสติขึ้นมาในหัวใจ ปัญญาที่จะเกิดขึ้นมา ก็จะเกิดเป็นปัญญาในหัวใจนั้น ทำไมจะต้องเอาไปสั่งสอน ทำไมต้องไปเอาอะไร

..

เว้นไว้แต่การปริกษานะ ฆมมสากัจจา เอตมมุงคฺลมุตฺตมํ ศีกฺขาสนฺเทศ ... เราปริกษาหารือกัน ความปริกษาหารือกันเป็นครั้งเป็นคราว แล้วศึกษาหารือกันเราก็จบ แล้วเราทำของเราขึ้นมาเพราะมันไม่พำเพ็ญ ความพำเพ็ญเป็นอาจิณ ทำผิดเป็นอาจิณ จนเขาเบื่อหน่าย

ถ้าเป็นอาจิณ เขาเบื่อหน่ายใช่ไหม แต่การผิดบ้างเป็นครั้งคราวนี้ ทุกคนให้อภัยกันทั้งนั้นล่ะ ทุกคนเกิดมาก็มีความผิด เราก็ผิดบ่อย เราก็เผลอเผลอ มันเป็นอำนาจวาสนาของคน นี่ไง สิ่งที่เราผิดก็คือผิด เราก็ผิดอยู่แล้ว เราก็ยอมรับว่าผิดอยู่แล้ว แต่สิ่งที่มันถูกละสิ่งที่ทำไม่ถึงถูกละ มันมีเหตุอะไรขึ้นมามันถึงถูก แล้วมันทำอะไรถึงเป็นไปได้

ตรงนี้ไง เราต้องมาแก้ไขตรงนี้ เราจัดการของเรา นี่ดัดแปลงเรา เปิดหัวใจ.. หงายภาชนะขึ้นมา.. หงายหัวใจขึ้นมา.. ถ้าหัวใจเราเปิดนะ สรรพสิ่งในโลกนี้ แสงแดดมันก็มีภาษาของมัน แดคลมมันก็มีของมันใช่ไหม เราไปยืนกลางแดดกลางลม มันก็หนาวก็ร้อนใช่ไหม

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจถ้ามันเปิดขึ้นมา มันจะแก้ไขมันได้ ถ้ามันไม่เปิดขึ้นมาะ มันก็ว่ามันถูกอยู่วันยังค่ำล่ะ เห็นไหม นี่มันกว่าหัวใจไว้ แล้วกิเลสเหยียบมันไว้ กิเลสคือความไม่รู้จริง อวิชชาคือความไม่รู้จริง อวิชชาพลังงานมันมี อวิชชา กับวิชชาละ

วิชชาที่พลังงานนั้นแหละ พลังงานนั้นมีสติปัญญา แล้วมันรู้จริง เทียบเคียงจริง เห็นไหม อวิชชาที่มันเหยียบย่ำ กิเลสอวิชชาที่ ใจมันคว้าอยู่ แล้วกิเลสอวิชชาเหยียบย่ำมัน พอเหยียบย่ำมันนะ ถูกไปหมดเลย ความคิดความอ่านนี้สุดยอด กิเลสไม่มีสักตัว มีความสุขความสบายทั้งหมดเลย ทำไมหมู่คณะพรรคพวก ทำไมมันดิ้นรนขนาดนั้นวะ ทำไมภาวนากัน อู้ฮู.. หัวปักหัวปำ เรามันไม่มีเลยนี้ เห็นไหม นั่นแหละความไม่รู้ตัว แต่ถ้าความรู้ตัวนะ เห็นเขาทำคุณงามความดี เห็นเขาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันจะ ฮือ.. เขาทำ เราก็ต้องรีบทำ มันเตือนตัวเราละ

นี่ถ้าเราบอกว่าคืนนี้เราจะตาย แล้วพรุ่งนี้เช้าเราไม่มีชีวิตแล้ว เราจะคิดอย่างไร นี่ความคิดเปลี่ยนแปลงนะ พรุ่งนี้เช้านี้เราจะตาย คืนนี้นอนแล้วพรุ่งนี้ไม่ตื่นแล้ว แล้วจะทำอย่างไร เราจะดูแลชีวิตอย่างไร ใ้ฉันบอกว่าอีก ๕๐๐ ปีตายไป มันเลยสบายใจ นอนสบาย กินสบาย

แต่บอกว่า พรุ่งนี้จะตาย พรุ่งนี้จะตาย คินนี้จะทำอะไร โอ้ย.. มันชวนขวายนะ
สั่งลาใหญ่เลยนะ นี่จี้วรี บริหารนั้น จะให้คนนั้น จะให้คนนี้ ฉันจะตายแล้วละ ถ้ามัน
เป็นจริงนะ มันก็คิสิ นี่มันไม่จริงนะสิ คิดแต่คิดนะสิ จริงๆ พอบอกว่าจะตาย มันสิ้นหมด
นะ

นี่ก็เหมือนกัน กาลเวลานี้ ใจเรื่องที่ผมคิด มันหา มันคิดอยู่ในหัวใจนี้ มันเรื่องไร
สาระ มันชั่วคราวไฉ่ ความคิดเกิดดับ สิ่งที่มีปัญหานี้เกิดดับ หู ตา นี่สังเกต สิ่งที่เขาทำ
มันต้องมีที่มา ศึกษาสิ ศึกษาขึ้นมาแล้ว ให้มันรู้จริงขึ้นมา ถ้ามันรู้จริงขึ้นมาะ มันจะ
เห็นความผิดของทุกๆ คน แม้แต่เราขยับเขยื้อน มันมีเหตุมีผลทั้งนั้นละ เราขยับเขยื้อน
เราก้าวไปก้าวมานี้ มันมีเหตุมีผลของมัน

ถ้ามีเหตุมีผลเป็นเพราะเหตุใด ไปเพราะทำไม มาเพราะทำไม แล้วเขาไปเพราะ
ทำไม มาเพราะทำไม นี่ใจ มีหู มีตา มันเทียบเคียงขึ้นมา มันจะมีส่วนต่าง มันจะมีว่าสิ่ง
ใดผิดหรือถูก ไม่ใช่เราถูกอยู่คนเดียว แล้วเราก็จะชี้เขาไปอยู่คนเดียว มันไม่ใช่สัจ
ธรรมเลย แล้วไม่ใช่นักปฏิบัติ

นักปฏิบัตินะ เป็นสุภาพบุรุษ เขาจะเทียบเคียงด้วยเหตุด้วยผล ถ้าเทียบเคียงด้วย
เหตุด้วยผล สิ่งนั้นมันมีเหตุมีผลเพียงพอไหม ถ้ามีเหตุเพียงพอ เราต้องเชื่อเหตุผล เหตุ
ผลรวมลงเป็นธรรม เหตุและผล จริงและไม่จริง

ถ้ามันเหตุและผลรวมลงเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม เอาตรงนั้นเป็นหลัก เพราะ
เราอยู่กับด้วยสัจธรรม ด้วยเหตุด้วยผล คุยกัน ปรีกษากันด้วยเหตุด้วยผล เหตุผล.. แล้วจบ
! อย่าพรวดพราด ! เพราะจรีตนิสัยคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบพูด บางคนชอบปรีกษา
บางคนชอบความสัจ บางคนไม่พูดเห็นไหม บางคนเฉยไม่พูด แต่รู้แหละนะ เขารู้ เขามี
หัวใจเหมือนเรานี้แหละ เขามีความหยั่งรู้หมดละ แต่เขาไม่พูด เรานึกว่าเขาโง่หรือ เรานึก
ว่าเขาไม่รู้ เขารู้ดีกว่าเรา แต่เรามั่นคนบ้า รู้แล้วยากพูดไง พรวดๆๆๆๆ นี่ เขาว่าไฉนมัน
บ้า แต่มันบอกว่า เอ้ย..กูนักปราชญ์นะเว้ย กูพูดเก่งนะ

สังเกตสิ สังเกตแล้วมันจะรู้ว่ามันเป็นประโยชน์กับใคร หรือไม่ประโยชน์กับ
ใคร มันเป็นจรีตนิสัยนะ พันธุ์ไม้.. พืชพันธุ์ไม้แต่ละพืชพันธุ์ไม้ เวลาไปปลูกแล้วมันก็
ออกตามพืชพันธุ์นั้น พันธุ์กรรมทางจิต จิตของคนมันก็เหมือนกัน

แต่ ! แต่มันกระทบกระเทือนคนอื่นนะ จิตของเราก็คือจิตของเรา ความรู้สึกของเรา ก็คือความรู้สึกของเรา แต่เราพูดไปเราทำไปนี่ คนอื่นเขาเจ็บช้ำ คนอื่นเขาสะเทือน ฉะนั้น เราอย่าให้คนอื่นสะเทือนใจ

มันเป็นพันธกรรมของเรา มันเป็นความเคยชินของเรา เราก็พยายามเก็บไว้ในใจของเรา แล้วเราใช้สติปัญญาของเรา แก้ไขของเราไง ถ้าเราแก้ไขของเรา นี่ไง ปัญญาเห็นไหม ปัญญาอย่างนี้ นี่โลกุตตรธรรม

โลกุตตรธรรม เพราะมันมีความสำนึก มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา แล้วมันก็เข้ามาแก้ไขหัวใจของเรา นี่ไง มรรคญาณ เห็นไหม ยถาภูตัง ญาณทัสสนะ ญาณรู้ใจเรา ญาณแก้ไขเรา นี่เรามาค้นคว้าขั้นตอนนี้ ในตำรับตำรา ในวิชาการ พูดไปเถอะ พูดไปไร้สาระ

แต่ถ้ามันเกิดศีล สมาธิ ปัญญา เกิดปัญญาญาณ เกิดสติ เกิดปัญญาในหัวใจเรา อันนี้.. อันนี้.. แล้วมันจะเห็นผิดเห็นถูก แล้วมันจะแก้ไขเราเห็นไหม นี่ถ้าเราหงายหัวใจของเราขึ้นมา อย่างว่าใจไว้ ว่าเราถูกหมด.. ถูกหมด.. แล้วคือดี !

เวลาหมู่คณะอยู่ด้วยกันนะ บัณฑิตนี้ทุกข์มาก ! ทุกข์มากเพราะอยู่ใกล้คนพาล.. พาลชนมันเอารัดเอาเปรียบ.. พาลชนมันหน้าด้าน ! บัณฑิตนี้ทุกข์มาก.. ทุกข์อย่างเดียว.. ทุกข์เพราะอยู่ใกล้พาลชน ! เอวัง